IZVOD IZ ŠTAMPE

ZAVRŠENO SUĐENJE MIHAJLU ĐURIĆU, PROFESORU PRAVNOG FAKULTETA U BEOGRADU

BEOGRAD, 14. srpnja – *Pred beogradskim Okružnim sudom u petak je završeno suđenje Mihajlu Đuriću, redovnom profesoru Pravnog fakulteta u Beogradu koji je optužen da je 1971. godine u više mahova govorom na javnom skupu i objavljivanjem članaka u listovima i časopisima, u svrhu neprijateljskog djelovanja protiv našeg društvenog i državnog uređenja, podsticao i pozivao na razbijanje bratstva i jedinstva naroda Jugoslavije, prikazavši pri tome zlonamjerno i neistinito društveno-političke prilike u zemlji, čime je izvršio krivično djelo neprijateljske propagande.*

Predsjednik Krivičnog vijeća Đorđe Katić je na raspravi u petak djelomično prihvatio prijedloge obrane pa su, pošto je pročitano nekoliko članaka, dali završne riječi branitelj i javni tužilac, te optuženi.

Zastupnik javne tužbe Božidar Marković, analizirajući diskusiju optuženog a posebno njegovo izlaganje, rekao je da se u istupima optuženog nikada ništa ne govori o nekim dobrim stvarima u Jugoslaviji, već je kod njega uvijek sve crno. Ostajem pri optužnici jer smatram da je optuženi svojim istupanjima išao na razbijanje bratstva i jedinstva i da je zlonamjerno i neistinito prikazivao naše društvene prilike.

Na kraju, tužilac je predložio da se optuženi proglasi krivim i kazni po zakonu.

Branilac optuženog advokat Vitomir Knežević rekao je, među ostalim u završnoj riječi da nema dokaza o krivici optuženog te da prof. Đurić nije istupao s nacionalističkih pozicija, odnosno išao na razbijanje bratstva i jedinstva i zlonamjerno i neistinito prikazivao naše prilike. On je na kraju zatražio da se optuženom izrekne oslobađajuća presuda.

Na kraju govorio je i optuženi Đurić. On je u svemu prihvatio riječ svog branitelja i izjavio da se ne osjeća krivim jer nije istupao s nacionalističkih pozicija.

Krivično vijeće izreći će presudu u ponedjeljak u 12 sati.

Vjesnik, 4. srpanj 1972., str. 4. M. Popović

ZAVRŠENO SUĐENJE PROFESORU DR MIHAJLU ĐURIĆU

Dve godine strogog zatvora zbog razbijanja bratstva i jedinstva

Redovni profesor Pravnog fakulteta u Beogradu dr Mihajlo Đurić osuđen je juče u beogradskom Okružnom sudu na dve godine strogog zatvora.

Predsedavajući sudija Đorđe Katić je rekao, obrazlažući presudu, da je istupanje optuženog Đurića podsticalo razbijanje bratstva i jedinstva i da je raspirivalo šovinističke strasti.

Optuženi je, rečeno je, netačno i zlonamerno prikazivao situaciju u zemlji. On je i govorio i pisao da je srpski narod ugrožen i da mora da se bori za svoj ugroženi integritet i identitet. Jugoslaviju je poistovećivao sa životarenjem jednog geografskog pojma.

Sudija je uzeo u obzir da je optuženi učestvovao u narodnooslobodilačkoj borbi i da ranije nije bio osuđivan.

Politika, 18.7.1972., str. 10. P. I.

REŠENJE OKRUŽNOG SUDA U SISKU

Zabranjen ,,Praksis“

Sisak, 31. jula

Veće Okružnog suda u Sisku, kojem je predsedavao Branko Košutić, donelo je danas rešenje o zabrani rasturanja filozofskog dvomesečnika ,,Praksis“ br 3 i 4.

U rešenju o zabrani se ističe da se u prilozima u ,,Uvodu“ i u hronici ,,Za slobodnu diskusiju“ iznose lažne i alarmantne tvrdnje koje izazivaju uznemirenost građana. U članku ,,Uvod“, kako je naglašeno u rešenju, iznosi se da u našem društvu postoji zbrka u odnosu na ,,marksizam“ i ,,odgoj“ i da to nije slučajno, već namerno i dalje se povećava. Na stranicama ,,Praksisa“ se iznosi da se guši svaka napredna ideologija koja se temelji na marksizmu, a njeni ideolozi se progone. Tako je, na primer, kao dokaz kako je rečeno na raspravi, iskorišćen i lažno prikazan krivični postupak protiv profesora Pravnog fakulteta u Beogradu Mihajla Đurića.

Politika, 1.8.1972., str. 10. D. G.

ADVOKAT VELIKOSRPSKOG NACIONALISTA

Onaj tko poziva na nasilnu i protuustavnu promjenu društveno-političkog uređenja nema pravo da se zaštićuje formulom akademske slobode diskusije. Časopis ,,Praxis“ stao je u obranu profesora Beogradskog univerziteta dra Mihajla Đurića, koga je sud zbog počinjenoga krivičnog djela neprijateljske propagande – osudio na dvije godine strogog zatvora

NEDAVNO izlaganje Josipa Vrhovca, sekretara Izvršnog komiteta CK SKH, na savjetovanju sa sekretarima međuopćinskih konferencija i općinskih komiteta Saveza komunista Hrvatske, svratilo je pažnju političke publike na netom iz tiska izašli dvobroj časopisa ,,Praxis“. Nije još izvjesno hoće li to povećati prođu dvobroja, jer je dan nakon toga dr Aleksandar Nojman, zamjenik okružnoga javnog tužioca u Sisku, mjestu gdje se tiska ovaj časopis, donio rješenje o privremenoj zabrani raspačavanja. Inkriminiranom ,,Uvodu“ i prilogu ,,Za slobodu akademske diskusije“ tužilaštvo pripisuje da ,,iznose lažne i alarmantne tvrdnje, koje izazivaju uznemirenost građana i remete javni red i mir“, te predlaže Okružnom sudu u Sisku da izrekne trajnu zabranu raspačavanja ,,Praxisa“ broj 3–4 1972. i odredi zapljenu i uništenje njegovih primjeraka.

Pod firmom marksizma

U dijelu svoga izlaganja Josip Vrhovec posebno se osvrnuo na komentar ,,Praxisa“ koji se tiče suđenja i presude koja je prije dva tjedna izrečena dru Mihajlu Đuriću, profesoru Beogradskog univerziteta i članu redakcijskog savjeta ,,Praxisa“. Rekavši da je Đurić htio proturati koncept neravnopravnosti u Jugoslaviji, koncept hegemonizma i dominacije, da je za svoje centralističke, staljinističke, velikosrpske koncepcije dobio zasluženu kaznu, Vrhovec je istakao da se, eto, našla grupa koja pod firmom marksizma štampa politički proglas koji kompletno i temeljito ruši osnove našega društvenog života, a sastavljena je od ljudi koji za sebe tvrde da su jedino oni revolucionari i marksisti.

U presudi dru Mihajlu Đuriću, da se oko nje nije podigla ova naknadna prašina, zapravo bi najzanimljivije i najneobičnije bilo to da je optužnica podignuta više od godinu dana nakon počinjenoga krivičnog djela. Dok je u slučaju paralelnih procesa koji se vode ili pripremaju protiv separatista u Hrvatskoj razumljivo zašto optužnice nisu prije podignute, jer su oni u vlastitim, bliskim ili naklonim rukama držali značajan dio političkog utjecaja u Republici, u slučaju profesora Đurića to ne može biti tako jasno.

Mimo toga, dela i napose riječi zbog kojih je optužen i osuđen beogradski profesor, a koje opširno navodi optužnica, većinom nisu ni neobične ni originalne. On svakako nije ni prvi ni posljednji koji ih je izgovorio, učinio i zastupao.

Amandmani – ,,dezintegracija srpskog naroda“

U ožujku 1971. godine profesor sociologije i političke filozofije na Pravnom fakultetu u Beogradu, dr Mihajlo Đurić, na sjednici Sekcije univerzitetskih nastavnika koja je raspravljala o predstojećim ustavnim promjenama, izjavio je da ,,*Jugoslavija već danas predstavlja gotovo samo geografski pojam, budući da se na njenom tlu ili, tačnije, na njenim razvalinama, i to pod maskom doslednog razvijanja ravnopravnosti između naroda koji u njoj žive uspostavlja nekoliko samostalnih, nezavisnih, čak međusobno suprotstavljenih nacionalnih država*“. Profesor, međutim, prema vlastitim riječima, zapravo nije debatirao o tekstu predloženih amandmana, radi čega se Sekcija sastala. Svoje izlaganje on je započeo ogradom od amandmana. ,,*Hteo bih odmah na početku da jasno i otvoreno kažem da neću govoriti o slovu predloženih ustavnih promena, jer smatram da o tome uopšte nije vredno govoriti*.“ Dr Đurić, naprotiv, taj tekst želi demaskirati. ,,*Sve što bih imao da kažem svodilo bi se na to da je on nedovoljan i neprikladan za stvarni razgovor o onome što je u ovom trenutku jedino nužno, ma kako srećno prošlo njegovo predviđeno pretresanje u javnosti*.“ Stoga on govori o ,,*onome što amandmani skrivaju i zabašuruju*“, pa ih kvalificira kao protivne ,,*životnim interesima srpskog naroda*“, jer oni vode ,,*dezintegraciji*“ tog naroda. Đurić tu tezu obrazlaže na ovaj način: ,,*Očigledno je da granice današnje SR Srbije nisu nikakve ni nacionalne ni istorijske granice srpskog naroda. Ni za jednu republiku u Jugoslaviji, izuzev, možda, Sloveniju, postojeće granice nisu adekvatne, a pogotovu ne za Srbiju. Treba li uopšte da vas podsećam da izvan u ž e Srbije živi oko 40% Srba, ili gotovo koliko i Hrvata u SR Hrvatskoj, odnosno koliko ima Slovenaca, Makedonaca i Muslimana zajedno? U trenutku kad je silom prilika doveden do toga da treba ponovo da uspostavlja svoju nacionalnu državu, može li srpski narod da bude ravnodušan prema svojim mnogobrojnim delovima izvan sadašnjih granica SR Srbije*?“ (kurziv svagdje D.S.).

,,Smišljene smutnje“ prof. Đurića

Prema Đurićevim riječima, ,,*Srbi u Bosni i Hercegovini, iako su većina stanovništva, nemaju mogućnosti ni da se služe svojim ćiriličnim pismom, a u SR Crnoj Gori srpski narod nema pravo ni na svoje vlastito nacionalno ime*“. Sve su te tvrdnje, uostalom, vrlo dobro poznate. Nema srpskog nacionalista koji ih, rezimirane do slogana, svakodnevno ne koristi. Interesantnija je Đurićeva interpretacija motiva stvaranja poratnoga državnog uređenja Jugoslavije. On smatra da je poratni centralizam u nas uveden prije svega da bi se izbjeglo pitanje ,,*nacionalnih odgovornosti za genocid nad srpskim narodom*“ počinjen za vrijeme rata. On zatim konstatira da je ,,*srpski narod dostojanstveno prešao*“ preko zločina koji su nad njim počinjeni, ali smatra da je, ,,*više nego bilo šta drugo, danas neophodno otrežnjenje srpskog naroda od zabluda prošlosti*“. Srpski se narod mora ,,*okrenuti sebi, mora početi da misli na svoj opstanak* (kurziv D.S.), *mora početi da se bori za svoj opasno ugroženi nacionalni identitet i integritet*“.

Cjelovit tekst tog govora na Sekciji univerzitetskih nastavnika objavljen je u beogradskom ,,Studentu" pod naslovom ,,Smišljene smutnje". Profesor Đurić naknadno ga je dao jednom uredniku tog lista beogradskih studenata. Redigirani tekst objavljen je i u časopisu ,,Anali Pravnog fakulteta" u Beogradu. Taj je broj ,,Anala" bio zabranjen.

Krivično vijeće beogradskog Okružnog suda izreklo je sredinom srpnja ove godine kaznu od dvije godine strogog zatvora dru Đuriću, zbog krivičnog djela neprijateljske propagande iz člana 118 Krivičnog zakonika, s obrazloženjem da je ,,pozivao na nasilnu i protivustavnu promenu društveno-političkog uređenja", ,,lažno i zlonamerno prikazivao prilike u zemlji" i ,,širio nacionalnu mržnju i netrpeljivost".

,,Praxis", časopis Hrvatskoga filozofskog društva, smjesta je na sve to reagirao. Oba inkriminirana teksta su, kako se čini, napisana još za vrijeme trajanja procesa, prije izricanja presude. I kakva je ,,Praxisova" tako spremna reakcija? On pokretanje procesa protiv dra Đurića tumači željom da se ,,*predstavnici stvaralačkog marksizma*" uklone s nastavničkih mjesta na fakultetima! ,,*Nije nikakva tajna*", kaže se u ,,Uvodu" koji izlazi pod rubričkim nadnaslovom ,,Marksizam i društvena svijest", ,,*da se u ovom smislu već pripremaju dosijei i procesi. A neki su već i započeli, kao što pokazuje slučaj s profesorom Mihajlom Đurićem*."

U tekstu ,,Za slobodu akademske diskusije", kaže se u stilu naslova, da je ,,*izjava za koju se tereti Mihajlo Đurić data u okviru akademske diskusije koju je organizirao njegov vlastiti Pravni fakultet i u krugu njegovih kolega po struci*". Da li je Đurićeva izjava bila stručne prirode, čitalac može lako suditi na temelju opširnih izvadaka. Ona nikako nije ostala u krugu kolega po struci, nego je dva puta publicirana. Riječ je, dakle, o javnom djelovanju, a ne o zatvorenoj akademskoj raspri.

Anonimni pisci dvaju tekstova u ,,Praxisu" smatraju nadalje da su inkriminirane Đurićeve izjave ,,*nedomišljene*", pa ih zato, kako se može zaključiti, ne bi trebalo uzimati kao krivično djelo. Umjesto na njih ,,Praxis" upućuje na znanstvene radove dra Đurića (među kojima poimence na ,,Probleme sociološkog metoda" i ,,Sociologiju Maxa Webera") od kojih se niti jedan ne može ,,okvalificirati kao antimarksistički ili nacionalistički". Uostalom, bilo bi doista teško o problemima socioloških metoda i o Maxu Weberu pisati nacionalistički, pa makar se pisalo i nepromišljeno. Sudu vjerojatno nije pao na pamet olakotni argument o nedomišljenosti ,,nacionalističkih" (navodnici ,,Praxisovi") Đurićevih izjava, jer je po svemu sudeći smatrao da je profesor političke filozofije imao vremena i mogućnosti da o njima promisli naknadno, prije nego je neizmijenjeni tekst *osobno* dao ,,Studentu" i dok ga je *redigirao* za ,,Anale Pravnog fakulteta".

Što je sloboda akademske diskusije

Koliko dr Đurić u nacionalnim stvarima drži do akademske razine i koliko se drži vlastite struke, pokazuje i njegov tekst objavljen u beogradskom časopisu ,,Umetnost" za srpanj-prosinac 1971. godine, pod naslovom ,,Spomenik razdora". U povodu nimalo akademske raspre oko podizanja Njegoševa mauzoleja na

Lovćenu, Đurić se tu pita ,,*čemu služi taj spomenik razdora*". Njegova izvedba odgovora na to retorsko pitanje na razini je tvrdnje da se ,,*osnovano može posumnjati u istinsku privrženost Njegošu onih koji su hteli da ga zazidaju Meštrovićevim kamenim oklopom*", koja se vjerojatno tiče odgovornih društveno-političkih faktora u Crnoj Gori. To, dakako, s akademskom i stručnom diskusijom ,,s argumentima pro i contra" nema mnogo veze, što će svakako uvidjeti i ,,Praxisovi" uvodničari. Ali zato ima veze s halabukom i vrstom ,,argumentacije" koju je oko Njegoševa mauzoleja podigao u srbijanskoj javnosti već razobličeni nacionalistički pokret.

Na tvrdnju da je u Đurićevu slučaju riječ o akademskoj raspravi, Josip Vrhovec najoštrije je reagirao. ,,*Kad bismo takve napade na društveni i socijalistički jugoslavenski sistem prozvali akademskom slobodnom diskusijom, morali bismo prihvatiti da je i cjelokupna idejna podrivačka, rušilačka akcija separatističkog nacionalizma bila akademska slobodna diskusija*", rekao je on.

A ,,Praxis" to sigurno ne bi potpisao. ,,Praxis" se, uostalom, kako se eksplicite kaže u posljednjem dvobroju, ne slaže s inkriminiranim stavovima profesora Đurića. Iako u točki 6. napisa ,,Za slobodu akademske diskusije" odlučno odbija primjedbu, za koju i sam vidi da se naprosto nameće, da Mihajla Đurića brani ,,samo zato što je član redakcijskog savjeta ,,Praxisa", odnosno odbora Korčulanske ljetne škole", ipak se po svemu čini da je tome upravo nekako tako. ,,Praxis" brani dra Đurića jer je on – pripadnik ,,Praxisa".

Njegova se obrana stoga temelji na činjenici da je Mihajlo Đurić ,,bio aktivan u časopisu ,,Praxis" i Korčulanskoj ljetnoj školi, a dobro je poznato da su upravo ove grupacije progresivnih intelektualaca čvrsto ostale na pozicijama bratstva i jedinstva naših naroda".

,,Praxis" piše da će ,,opširnije progovoriti"

Toliko o dru Đuriću. Promotrimo još ipak, poantu koju ,,Praxis" izvlači iz ovog sukoba. Najprije se pita nije li optužnica protiv dra Đurića ,,*u stvari, indirektna optužnica protiv marksista okupljenih oko časopisa ,,Praxis'' i protiv stvaralačkog marksizma uopće*". Zatim čak postavlja pitanje nije li to ,,*ona optužnica što već niz godina dolazi iz nekih drugih sredina*", dakle – međunarodna zavjera(!), ,,*koje nas optužuju zbog revizionizma*". Onda iznosi zanimljivu definiciju ,,*maksimalne širine i slobode diskusije i kritike*", koja je ,,*nužna pretpostavka razvoja humanističkog samoupravnog i demokratskog socijalizma*", koja definicija glasi ,,*da nitko čiji je jedini grijeh zastupanje neprihvatljivih shvaćanja (ukoliko nije riječ o ,,shvaćanjima'' koje direktno propagiraju nasilje i zločin) ne bi trebalo da bude sudski progonjen*". Dakle, indirektno propagiranje i poticanje nasilja i zločina spadalo bi u okvire takve slobodne diskusije. I na koncu, ,,Praxis" prijeti da će nasuprot ,,*apsurdnoj tezi koja se pojavila u posljednje vrijeme, kako je marksistička ljevica otvorila vrata nacionalizmu*", pa tako onda i nacionalističkom nasilju, ,,*opširnije progovoriti drugom prilikom*" o tome tko ih je zapravo otvorio.

Osjećaj progonjenog koji se uočava kod ,,Praxisa", a koji se u slučaju Mihajla Đurića opširno demonstrirao, često vodi neshvatljivim potezima. Logično

bi bilo pretpostaviti da će značajna grupa marksističkih intelektualaca koja vodi ,,Praxis" – ako već doista hoće dijalog o ,,Stvaralačkom marksizmu" u Jugoslaviji – razlučiti opravdane kritike od neprimjerenih, kojih vjerojatno ima. A emotivna politička pozicija, koja se ponekad manifestira u ,,Praxisu", bez ikakve veze s njegovim filozofijskim i sociologijskim naporima, onemogućava pripadnike ,,Praxisa" da se normalno uključe u širi marksistički dijalog o nizu otvorenih pitanja, vodi ih u politički i intelektualni izolacionizam i spasilačke pokušaje lišene argumentacije, kao što je ovaj s Mihajlom Đurićem.

Kad bi ,,Praxis" gradio mostove dijaloga, učinio bi uslugu i sebi i jugoslavenskom marksizmu. Tada bi bilo moguće šire otvoriti prostore marksističkog dijaloga uopće. I s ,,Praxisom", umjesto o ,,Praxisu" bez ,,Praxisa".

VUS, Zagreb, 2.8.19721., str. 9–10. Dag Strpić

ZABRANA ,,FILOZOFIJE 72"

Okružno javno tužilaštvo u Beogradu donelo je rešenje o privremenoj zabrani rasturanja časopisa ,,Filozofija 72" broj dva, koji izdaje Filozofsko društvo Srbije. Prema rečima zamenika okružnog javnog tužioca Svetozara Savića, rešenje o privremenoj zabrani doneto je zbog toga što se u više napisa ovog broja ,,Filozofija 72" iznose neistine, izopačene i alarmantne vesti i tvrđenja koja uznemiravaju građane i ugrožavaju javni red i mir. Odgovorni urednici časopisa ,,Filozofija 72" su Zagorka Pešić-Golubović i Ljubomir Tadić.

Konačnu odluku o ovom rešenju Javnog tužilaštva doneće Beogradski okružni sud na raspravi koja će, kako se očekuje, biti održana za nekoliko dana.

Politika, 2.9.1972., str. 6.

PRESUDA OKRUŽNOG SUDA U BEOGRADU

Trajno zabranjeno rasturanje časopisa ,,Filozofija 72"

Rešenjem Okružnog suda u Beogradu, trajno je zabranjeno rasturanje časopisa ,,Filozofija 72", broj 2, koji izdaje Srpsko filozofsko društvo, zbog uznemiravanja javnosti iznošenjem alarmantnih i neistinitih tvrđenja.

Odluku suda je juče u podne saopštio predsedavajući sudija Ljubomir Radović. U kraćem, usmenom obrazloženju odluke, izneo je da je sud utvrdio iz svih razloga da se trajno zabrani rasturanje časopisa ,,Filozofija 72".

U prvom redu sud je imao u vidu, kako je izneo predsedavajući sudija Radović, da je u ovom broju časopisa prepričan članak iz časopisa ,,Praksis", zbog kojeg je i ovaj časopis zabranjen. Ovaj članak je, istina, prenet iz strane štampe.

U ostalim spornim napisima zbog kojih je, uostalom, tražena zabrana ovog broja časopisa ,,Filozofija 72“ sud je, pored predloženih citata, našao i druge, u kojima se iznose tvrdnje bez dokaza koje mogu da uznemire javnost. U ovim napisima govori se o sudskim procesima koji su pravosnažno okončani ili su donete samo prvostepene presude. O tim procesima, prema oceni suda, daju se ocene koje su subjektivne i u neku ruku vrši se zloupotreba sredstava informacija.

– U tim napisima ne radi se o kritici pravosuđa, već se iznose mišljenja i ocene koji nisu zasnovani na određenim dokazima. Ti stavovi nisu čak ni dobronamerni. Iznete su tvrdnje koje mogu da uznemire građane – istakao je sudija Radović.

Politika, 9.9.1972., str. 5. M. N.

KOGA I OD KOGA BRANI DOBRICA ĆOSIĆ O ČEMU JE PISALA ZABRANJENA ,,FILOSOFIJA 72“.

Ko je ocenio da Filosofsko društvo Srbije deluje nacionalistički. Zašto ćuti štampa.

Pomalo neočekivano, ovogodišnji beogradski septembar počeo je kulturno-političkim konfrontacijama. Jedan od stožernih motiva tih gibanja jeste pojava drugog ovogodišnjeg broja časopisa ,,Filosofija“.

Još dok je taj ,,jugoslovenski časopis za filosofiju“ bio u slobodnoj prodaji – a za njega je vladalo neosporno interesovanje jednog dela javnosti – zagrebački ,,Vjesnik“ pisao je (1. septembra) u članku ,,Filosofija bez maske“ o tome kako se u časopisu ,,plasiraju tekstovi koji, što bi i laiku bilo lako uočiti, nemaju baš nikakve veze sa filosofijom“. U ,,Vjesnikovom“ se napisu dalje kaže kako se u ,,Filosofiji 72“, u delu nazvanom ,,Suočavanja“, ,,otvoreno i bez maske stilizira sumorna slika jugoslovenskog socijalizma“.

U tekstu se, ne bez aluzije, navodi kako je još u pitanju časopis sa dva glavna urednika (dr Zaga Pešić – Golubović i dr Ljubomir Tadić), ali bez ijednog odgovornog! Doista, na glavi ,,Filosofije 72“ tako i piše.

Istoga dana Okružno javno tužilaštvo u Beogradu, inače veoma zauzeto ovim poslovima, donosi rešenje o privremenoj zabrani rasturanja ,,Filosofije 72“ broj 2., zasnivajući ga na proceni da ona ,,alarmantnim tvrđenjima uznemirava javnost“. Tužilaštvo je, uz duže obrazloženje, zatražilo od suda da trajno zabrani rasturanje časopisa!

Šta uznemirava javnost

Okružno javno tužilaštvo je, prema informacijama iz više beogradskih dnevnih listova, ,,inkriminisalo“ redakcijski uvodnik ovog broja ,,Filosofije“, jedan članak književnika Dobrice Ćosića pod naslovom ,,Procesi, presude i

naivna pitanja“ i tekst ,,Marksisti protiv marksista u Jugoslaviji“, prenet iz ,,Neue Zürriher Zeitunga“ od 29. jula ove godine.

Prema oceni Tužilaštva, u ovim napisima se prikazuje da naš društveni sistem pruža isključivu zaštitu državi i njenim organima, da se ne poštuju demokratske slobode građana, da se sprečava i osuđuje iznošenje javne reči da ne postoji borba mišljenja i insinuira se da su građani nejednaki pred Zakonom. Jednom rečju, stoji u oceni, na negativan način se prikazuju prilike u našoj zemlji.

U inkriminisanim tekstovima, zaključuje Tužilaštvo, brane se pojedina lica koja su osuđena pravosnažnim presudama nadležnih sudova. Tendencija ovih napisa je osporavanje utvrđene krivične odgovornosti.

Izveštač ,,Politike ekspres“ posebno podvlači da javna tužba insistira na ovoj poslednjoj proceni: da se u tekstovima ,,izražava neverica u ispravnost rada sudova“.

Okružni sud u Beogradu usvojio je razloge tužbe i zabranio rasturanje ,,Filosofije 72“.

U prvom septembarskom broju beogradskih ,,Književnih novina“ pojavilo se, stidljivo plasirano, i Saopštenje Uprave Filosofskog društva Srbije. Ono je, na izvestan način, proširilo ,,front sukoba koji je stvorila ,,Filosofija 72“.

U Saopštenju se kaže kako je ,,u poslednje vreme u našoj javnosti, u političkim forumima, štampi i u istupima pojedinaca, više puta pominjana i delatnost Filosofskog društva Srbije kao primer manifestovanja nacionalizma“. Uprava smatra da se ,,ovakvim ocenama rada Društva ne poštuje ni minimalna odgovornost za javnu reč“ jer je čitava njegova delatnost usmerena u drugačijem pravcu; Društvo je, stoji u ovom demantiju, bilo izrazito aktivno u ,,teorijskoj analizi“ prošlogodišnje nacionalističke histerije. Takođe, februara ove godine u zajednici sa časopisom ,,Filosofija“ Društvo je organizovalo skup ,,Nacionalizam i osnovna ljudska prava“. I ranije je (1967) ono bilo inicijator razgovora o nacionalizmu i nekim njegovim manifestacijama. Uprava FDS to uzima kao argument protivan onim kvalifikacijama o ,,nacionalističkoj delatnosti“.

Ona će, dalje, sve optužbe za nacionalizam članova FDS ,,smatrati smišljenim i zlonamernim insinuacijama koje nanose veliku štetu razvoju naše kulture“.

Na pismu stoji da je pisano još 17. jula ove godine; publikovano je, dakle, sa relativno velikim zakašnjenjem neizvesno čijom zaslugom. Zašto ovo Saopštenje širi front sukoba koji je otvoren tekstovima i zabranom ,,Filosofije 72“? Stoga, između drugog, što se tu radi o jednoj te istoj grupi ljudi – okupljenih oko FDS, pa onda i časopisa ,,Filosofija“ – i što optužbe za njihovo javno delanje dobijaju još jedan aspekt.

O nacionalizmu – ko i gde

Saopštenje Uprave Filosofskog društva Srbije odlikuje se, pre svega, hermetičnošću, spada u žanr tzv. diplomatskog saopštavanja.

Pošli smo u potragu za tim, najpre, ko je i gde optuživao FDS za nacionalističko delovanje. U zagrebačkom ,,Vjesniku“ od 10. maja 72. nalazimo interpretaciju diskusije dr Dušana Dragosavca, člana IK CK SK Hrvatske, na

sednici CK dan pre toga. U ,,Vjesniku" piše: ,,Pošto je rekao da u izvještaju ima dosta činjenica u vezi sa hrvatskim nacionalizmom i o stavovima srpskih nacionalista u Hrvatskoj, Dragosavac je naglasio da su gotovo istovjetne ideje bile zastupane i na nekim skupovima u Srbiji i spomenuo diskusiju o ustavnim amandmanima na Pravnom fakultetu u Beogradu (itd.)... Istovjetne ideje (nacionalističke – p.p.) mogu se naći i u ,,Književnim novinama", ,,Studentu" i u Srpskom filosofskom društvu.

U Dragosavčevoj diskusiji FDS se spominje toliko – bez eksplikacije.

U Beogradu je 30. juna 72. održana 41. sednica CK SK Srbije na kojoj je razgovarano o nacionalizmu. Prezentiran je tada opsežan materijal jedne ,,radne grupe" o aktivnosti Saveza komunista Srbije u borbi protiv nacionalizma i šovinizma u Srbiji, podnet je jedan referat o toj temi i govorilo je trideset članova CK. Samo je Mirko Popović, predsednik Veća Republičke skupštine, pominjao Filosofsko društvo Srbije: ,,Često se govori o pojedinim centrima gde se ispoljavaju takve snage, kao što su Filosofsko društvo, Filosofski fakultet, Srpska književna zadruga, Udruženje književnika, ,,Jež" i dr., a retko se poimenično pomenu glavni PROTAGONISTI NACIONALIZMA u tim institucijama". U vreme pripremanja ovog teksta drug Popović je bio na bolovanju, ali je, ipak, telefonom – zamoljen da nešto proširi svoju ocenu – rekao da kao primeran argument može da posluži angažovanje jednog broja članova Društva oko podizanja Njegoševog mauzoleja, da je bilo nekih istupanja u području jezika, u vreme prošlogodišnjih raspri, te da se, najzad i osuđeni profesor Mihailo Đurić, kao član Društva, može uzeti za primer. U drugačijim zdravstvenim okolnostima verovatno bi i drug Popović – koji se zalaže za konkretnost – bio nešto konkretniji.

Tu se, začudo, iscrpljivala naša lista onih koji su Filosofsko društvo Srbije optuživali za nacionalističku delatnost. Pozvali smo, stoga, i predsednika Društva Jovana Aranđelovića da nam kaže koje su konkretne povode imali za Saopštenje javnosti; njegova lista nije se razlikovala od naše, s tim što je drug Aranđelović nešto više akcentirao ,,slučaj Đurić", za koga nam je (Đurića) skrenuo pažnju da nije samo BIO nego i da jeste član FDS! Čovek osuđen zbog nacionalizma na dve godine robije!

Predsednik Filosofskog društva Srbije nam je na kraju rekao da treba razlikovati akcije Društva, od akcija članova tog Društva koji nisu disciplinski odgovorni svojoj staleškoj organizaciji za individualno delo.

Šta pišu ,,Filosofija 72" i Dobrica Ćosić

Zabranjeni broj ,,Filosofije 72" ima 146 strana; od sedamdeset i sedme do kraja je poglavlje ,,Suočavanja" u kojem su inkriminisani tekstovi što smo ih već pobrojali. Osim redakcijskog uvodnika pod naslovom ,,Mišljenje ne podnosi kažnjavanje", slede još i dokumenti sa nekoliko suđenja i drugih ,,radnji" koje se kritikuju, odnosno uzimaju kao primer represije: hroniku događaja oko reizbora Đorđija Vukovića, (bivšeg) asistenta na katedri za svetsku književnost Novosadskog univerziteta – do njegovog ne-izbora za asistenta; materijale sa suđenja Roža Šandoru i Miroslavu Mandiću (koji su u ,,Uj Symposionu" objavili satiru, odnosno pesmu) i Otu Tolnaiu (koji im je to kao glavni urednik štampao);

i najzad, dokumente sa suđenja Mihailu Đuriću, redovnom profesoru beogradskog Pravnog fakulteta, ,,za neprijateljsku i nacionalističku delatnost".

Tekst srpskog pisca Dobrice Ćosića ,,Procesi, presude i naivna pitanja" komentariše ovu dokumentaciju, s tim što je na početku i kraju ,,dodatak" o suđenju beogradskim ,,trockistima" i o ,,slučaju Vlade Mijanovića" – jednog lidera junskog studentskog pokreta – te o ,,procesima i suđenjima u Hrvatskoj danas".

Nezavisno od sudske odluke, šta bi se moglo reći o ovom ,,sadržaju"?

Treba reći da je za Ćosićev tekst, dok je ,,Filosofija 72" bila u slobodnoj prodaji, vladalo znatno zanimanje: jedan od razloga svakako je to što su teme o kojima je reč na ivici društvene (političke) prihvatljivosti, a i stoga što se radi o značajnom savremenom piscu.

Ćosić, uopštenije govoreći, nastoji da pokaže besmisao svih sudskih presuda o kojima je reč, zasnivajući svoje uverenje na jednom principu: da se mišljenju ne sme i ne može suditi!

Reč je, nema sumnje, o velikom načelu demokratije i, naravno, slobode. Ali, srpski pisac Ćosić svrstava u istu vrstu i asistenta Vukovića, i za nacionalizam osuđenog Đurića, i za kontrarevolucionarnu delatnost zatvorene (izvesne) hrvatske intelektualce! Ćosić, dakle, ne pravi onu neophodnu razliku u mišljenjima o kojima je reč, u njihovoj sadržini. To, međutim, nije tako mala stvar – to je upravo centralna stvar Ćosićevog neprihvatljivog mišljenja! Heterogenost objekata na kojima se ,,primenjuje" njegova ,,homogena" ideja, čini njegovu filosofiju političkog života sumnjivom, njegovo intelektualno poštenje – koje toliko priziva u ovoj svojoj akciji – u najvećem broju slučajeva pretvara u intelektualno nepoštenje. Zar je pošteno da u istoj ravni odbrane budu i asistent Vuković i kontrarevolucionari, i ,,levičar" Vlada Mijanović i ,,nacionalista" Mihajlo Đurić?

To je, reklo bi se, pitanje metoda. Ali je, ipak, i pitanje sadržine. Ćosić, na primer kaže da, ako postoje dokazi da su uhapšeni pisci i intelektualci u Hrvatskoj DELALI na restauraciji nekakve varijante NDH, itd. – da im se sudi. U protivnom, ,,ako su krivi samo za ono što su javno pisali i javno govorili" – onda im ne treba suditi. Kakva simplifikacija: kao da njihovo javno govorenje i pisanje nije i DELANJE ,,na nekakvoj varijanti..." ,,Sud nije ta društvena sila", veli pisac, ,,koja može korenito i trajno da obesnaži njihove nazadne ideje, njihovo krivoumlje..." Ovde se, takođe, zaboravljaju posledice toga ,,krivoumlja", one se ne uzimaju u obzir kao eventualna krivica.

Braneći profesora Đurića sa kojim, kaže, dvadeset i šest godina intelektualno druguje i sarađuje na javnim poslovima, Ćosić nigde ne brani i ono što je on zapravo govorio i zbog čega je osuđen, nego brani ,,okolnosti" koje su, ipak samo spoljni faktor u čitavom slučaju, i o kojima se može i diskutovati.

I tako dalje. Da ne spominjemo ,,čistotu" njegove skojevske generacije, njegovu prometejsku ,,predodređenost"... sve do detalja koji, ipak, nisu ova politička i intelektualna (humanistička) promašenost.

Samo u nekoliko reči

Sud je o ,,Filosofijinim" tekstovima rekao svoje. Utisak je, međutim, da je ,,Filosofija" izazvala živo zanimanje – bez obzira da li je reč o osporavanju ili razumevanju njenih inkriminisanih tekstova. U oficijelnoj javnosti, naprotiv, koju bi mogla da reprezentuje štampa – ona je prošla gluvo. O njoj je pisano povodom suđenja i zabrane, ali samo informativno!

To ćutanje štampe, dok časopis, naravno, još nije bio zabranjen možda bi moglo da se objašnjava, ali to je već predmet nagađanja koja nikada nisu bila najpoželjnija!

List *Mladost*, br. 824, Beograd 21.9.1972., str. 8–10. Radivoj Cvetićanin

RASPRAVA O ODGOVORNOSTI SUDIJE

Saopšteno je da je za danas zakazan sastanak osnovne organizacije Saveza komunista u Okružnom sudu u Beogradu, na kome će se, kako je rečeno, raspravljati o političkoj odgovornosti sudije Ljube Radovića, člana Saveza komunista povodom njegovih propusta u presuđivanju o zabrani časopisa ,,Filosofija 2", javlja Tanjug.

Politika, 6.10.1972., str. 8.

VRHOVNI SUD SRBIJE ODLUČIO:

Manja kazna profesoru Đuriću

Vrhovni sud Srbije smanjio je kaznu profesoru dr Mihajlu Đuriću, sa dve godine strogog zatvora na devet meseci zatvora.

Profesor Pravnog fakulteta u Beogradu, Đurić, u beogradskom Okružnom sudu osuđen je jula prošle godine na 24 meseca strogog zatvora, zbog krivičnog dela neprijateljske propagande. Pored toga, njemu je stavljeno na teret da je javnim istupanjem narušavao bratstvo i jedinstvo.

Najviša pravna instanca Srbije, saznajemo, potvrdila je da je činjenično stanje u prvostepenom postupku pravilno utvrđeno, ali da je kazna prestroga.

Politika ekspres, 16.1.1973., str. 2.